

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

259

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej Problemy polityki turystycznej

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Wiesław Alejziak, Małgorzata Bednarczyk, Stefan Bosiacki, Ewa Dziedzic,
Irena Jędrzejczyk, Magdalena Kachniewska, Włodzimierz Kurek,
Barbara Marciszewska, Beata Mayer, Agnieszka Niezgoda,
Aleksander Panasiuk, Józef Sala, Jan Sikora, Teresa Żabińska,
Aleksander Schwichtenberg, Hanna Zawistowska

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Łopusiewicz, Joanna Świrska-Korlub

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-222-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Turystyka aktywna w materiałach promocyjnych województw w Polsce.....	15
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Możliwości i uwarunkowania uprawiania turystyki rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym..	24
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analiza popytu na turystykę społeczną w Polsce na przykładzie projektu Europe Senior Tourism realizowanego w lubelskim biurze podróży.....	35
Jadwiga Berbeka: Udział w ruchu turystycznym a spójność społeczna w Polsce – wybrane zagadnienia	43
Sylvia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Aktywność turystyczna wielkopolskich seniorów	54
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Aktywność turystyczna singli 50+ w świetle cywilizacyjnych megatrendów	64
Maja Jedlińska: Wybrane aspekty turystyki osób niepełnosprawnych w powiecie jeleniogórskim.....	75
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Rozwój geoturystyki w Polsce oraz możliwości jej adaptacji do turystyki społecznej.....	85
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Turystyka osób starszych w Polsce – uwarunkowania społeczno-demograficzne.....	95
Hanna Zawistowska: Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce	109
Piotr Gryszel: Wybrane aspekty rozwoju turystyki społecznej w Republice Czeskiej.....	123
Piotr Zawadzki: Przygotowanie gospodarstw agroturystycznych do obsługi osób niepełnosprawnych na przykładzie wybranych obiektów w powiecie jeleniogórskim	133
Daria Elżbieta Jaremen: Turystyka społeczna – studium przypadku Wielkiej Brytanii	142
Marlena Prochorowicz: Turystyka społeczna jako forma aktywności osób niepełnosprawnych	157
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Turystyka społeczna – istota, determinanty, możliwości i kierunki rozwoju.....	167

Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Turystyka społeczna – aktywność turystyczna wybranych grup docelowych w świetle badań ankietowych.....	178
---	-----

Część 2. Obszar niepewności w turystyce a polityka turystyczna

Elżbieta Szymańska: Polityka turystyczna a innowacyjność przedsiębiorstw turystycznych.....	193
Magdalena Kachniewska: Współpraca hoteli z władzami lokalnymi jako czynnik redukcji ryzyka specyficznego.....	203
Ewa Dziejic: Pozycja konkurencyjna Polski na rynku turystycznym w obliczu sytuacji kryzysowych.....	213
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Funkcjonowanie przedsiębiorstw turystycznych w warunkach niepewności i ryzyka.....	224
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Ocena realizacji strategii rozwoju turystyki w regionie leszczyńskim.....	237
Halina Kiryluk: Zrównoważony rozwój turystyki wyzwaniem współczesnej polityki turystycznej.....	247
Agnieszka Niezgoda: Uwarunkowania wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego na obszarach recepcji turystycznej.....	264
Adam Edward Szczepanowski: Czynniki rozwoju turystyki w regionie Polski Wschodniej.....	274
Aleksander Panasiuk: Polityka turystyczna w oddziaływaniu na branżę turystyczną.....	285
Paweł Stelmach: Redukcja niepewności w polityce turystycznej.....	296
Tomasz Studzieniecki: Polityka turystyczna państwa w aspekcie priorytetów strategicznych Unii Europejskiej.....	307
Barbara Marciszewska: Obszary niepewności, polityka turystyczna i zrównoważony rozwój turystyki.....	316
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Czynniki niepewności w turystyce i ich wpływ na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstwa uzdrowiskowego Skarbu Państwa.....	326

Summaries

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Active sport tourism in Polish voivodeships' promotion materials.....	23
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Possibilities and conditions of tourism in families with a disabled child.....	34

Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analysis of social tourism market in Poland on the example of Europe Senior Tourism programme carried out in Lublin travel agency	42
Jadwiga Berbeka: Tourism participation and social cohesion in Poland – selected aspects	53
Sylvia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Tourism activity of older people from Wielkopolska region.....	63
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Tourist activity of singles 50+ on the basis of civilizational megatrends.....	74
Maja Jedlińska: Selected aspects of the tourism of the disabled in Jelenia Góra district	84
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Geotourism development in Poland and possibilities for its adaptation to social tourism.....	94
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Senior tourism in Poland – socio-demographic conditions.....	108
Hanna Zawistowska: Possibilities and directions of development of social tourism in Poland.....	122
Piotr Gryszel: Selected aspects of social tourism development in the Czech Republic.....	132
Piotr Zawadzki: Preparing agritourism farms for the disabled tourists based on the example of selected objects in Jelenia Góra district.....	141
Daria Elżbieta Jaremen: Social tourism – case study of Great Britain.....	156
Marlena Prochorowicz: Social tourism as the form of activity of disabled persons	166
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Social tourism – its essence, determining factors, perspectives and directions in development.....	177
Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Social tourism – tourist activity of selected target groups reflected in surveys.....	189
Elżbieta Szymańska: Tourism policy and innovativeness of tourism enterprises.....	202
Magdalena Kachniewska: Cooperation of hotels with local authorities as the determinant of unsystemic risk reduction.....	212
Ewa Dziejcz: Competitive position of Poland in tourism market against challenges of crisis situations	223
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Tourism enterprises’ functioning in the conditions of risk and uncertainty	236
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Assessment of the implementation of tourism development strategy in Leszno Region.....	246
Halina Kiryluk: Sustainable tourism development as a challenge for the modern tourism policy.....	263

Agnieszka Niezgoda: Determinants of implementing sustainable development in tourism destination	273
Adam Edward Szczepanowski: Factors of development of tourism in the region of Eastern Poland.....	284
Aleksander Panasiuk: The influence of tourism policy on tourist sector activity	295
Paweł Stelmach: Uncertainty reduction in tourism policy	306
Tomasz Studzieniecki: State tourism policy in the context of the strategic priorities of the European Union	315
Barbara Marciszewska: Uncertainty areas, tourism policy and sustainable tourism development	325
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Factors of uncertainty in tourism and their impact on the economic performance in public sector spa companies	334

Andrzej Tucki, Ewa Skowronek

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ANALIZA POPYTU NA TURYSTYKĘ SPOŁECZNĄ W POLSCE NA PRZYKŁADZIE PROJEKTU EUROPE SENIOR TOURISM REALIZOWANEGO W LUBELSKIM BIURZE PODRÓŻY

Streszczenie: Ostatnio turystyka społeczna definiowana jest w sposób szerszy, jako forma turystyki, przez którą organizator wypoczynku stara się kreować popyt na dobra i usługi turystyczne, a uczestnikami mogą być pracownicy prywatnych zakładów pracy, a nawet mieszkańcy innych państw. Możliwości takie daje m.in. program Europe Senior Tourism. W pracy szczegółowej charakterystyce poddano wielkość ruchu turystycznego i kierunki wyjazdów zagranicznych seniorów korzystających z usług biura podróży Watra Travel. Z przeprowadzonych badań wynika, że w latach 2009-2012 w projekcie EST uczestniczyło 4560 osób, co w skali kraju należy ocenić stosunkowo wysoko. W poszczególnych edycjach projektu z usług organizatora korzystało nawet do 20-25% (w sezonie 2010/2011) ogółu uczestników projektu z Polski.

Słowa kluczowe: Europe Senior Tourism, turystyka społeczna, Polska, Hiszpania.

1. Wstęp

Turystyka w obecnej postaci ukształtowała się na przełomie XIX i XX w. Stała się wówczas zjawiskiem powszechnym, co było możliwe dzięki rozwojowi środków transportu, przemysłu, urbanizacji, a także dzięki wzrostowi poziomu oświaty i świadomości społecznej. Ważnym czynnikiem było ponadto wydłużenie czasu wolnego niższych warstw społecznych, będące rezultatem skrócenia czasu pracy wywalczonego przez organizacje robotnicze i związki zawodowe oraz wprowadzenia bezpłatnych dni wolnych¹.

W tym okresie można doszukiwać się również początków turystyki społecznej. Dzięki powstaniu i funkcjonowaniu organizacji specjalizujących się np. w urządzeniu miejsc noclegowych oraz obozów sportowych lub obozów wakacyjnych dla

¹ W. Kurek, *Historia turystyki na świecie*, [w:] W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 53-56.

dzieci z mniej uprzywilejowanych rodzin, turystyka stała się dostępna nie tylko dla elit, lecz także dla klasy robotniczej².

Jednak konkretne działania na rzecz rozwoju turystyki społecznej zostały podjęte dopiero w czerwcu 1936 r., po spotkaniu Konwencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy, która przyjęła Konwencję nr 52, dotyczącą płatnych urlopów. Treść tej konwencji została również zawarta w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* z 1948 r., gdzie w artykule 24 mówi się, że „Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy” [http://pl.wikisource.org/wiki/Powszechna_Deklaracja_Praw_Cz%C5%82owieka_%281948%29]³.

Można więc stwierdzić, że turystyka społeczna powstała wraz z walką o prawa pracownicze i ma podłoże etyczne. Organizacje i związki zadbały również o prawo do turystyki jako naturalne rozszerzenie prawa do pracy, płatnych urlopów i wypoczynku [<http://www.bits-int.org/en/index.php?menu=1>]⁴.

W latach powojennych potrzeby w zakresie turystyki społecznej w Polsce zaspokajane były głównie w formie scentralizowanej, powszechnie znanej jako „fundusze socjalne”, które dawały ściśle określoną możliwość udziału w ruchu turystycznym.

Obecnie, zgodnie z definicją Międzynarodowej Organizacji Turystyki Społecznej (IOTS – The International Organisation of Social Tourism), turystykę społeczną w Polsce należy postrzegać jako zespół relacji i procedur wynikających z realizacji programów finansowanych przez państwo, aby umożliwić udział w turystyce warstwom obywateli o niższych dochodach. Do takiego poglądu nawiązuje także dokumentacja Unii Europejskiej, określając w *Planie działania dla rozwoju* społeczną turystykę jako wspomaganą formę aktywności grup ludzi, którzy z wielu powodów – głównie społecznych i zdrowotnych – mają trudności z organizowaniem swoich wakacji, i definiując ten typ jako turystykę społeczną albo „turystykę dla wszystkich”. W takim rozumieniu turystyka społeczna integruje nie tylko działania wspierające oparte na systemie subwencji sektora publicznego i nakierowane na grupy wykluczone przez los, ale także działania zmierzające do włączenia innych osób uczestniczących w ruchu turystycznym, podmiotów statutowo propagujących uczestnictwo w turystyce oraz dostępnej przestrzeni i infrastruktury⁵.

W maju 2010 r. ukazał się dokument Ministerstwa Sportu i Turystyki *Działania na rzecz rozwoju turystyki społecznej w Polsce*, w którym m.in. dokonano opisu beneficjentów turystyki społecznej w Polsce, odniesiono się do programów Unii Europejskiej dotyczących rozwoju turystyki społecznej, a także podano tzw. dobre praktyki z Francji, Węgier i Hiszpanii⁶. Jednym z takich programów jest Europe Senior

² R. Sharpley, *Tourism, Tourists and Society*, Elm Publications, Huntingdon 1999.

³ http://pl.wikisource.org/wiki/Powszechna_Deklaracja_Praw_Cz%C5%82owieka_%281948%29.

⁴ <http://www.bits-int.org/en/index.php?menu=1>.

⁵ *Analiza rozwoju turystyki społecznej w Polsce*, Instytut Turystyki, 2007, http://www.turystyczne-badania.pl/_var/files/139-Turystyka_spoeczna_XII_2007A%5B1%5D.pdf, s. 5 (29.04.2012).

⁶ J. Śledzińska, *Projekt Calypso – powstanie, stan obecny, perspektywy rozwoju*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 57-70.

Tourism (EST) – program socjalny zaproponowany przez rząd Hiszpanii i wspierany przez Unię Europejską, którego celem jest zaktywizowanie mniej czynnej zawodowo grupy społecznej i zachęcenie do wyjazdów do Hiszpanii w okresach poza wakacyjnym szczytem turystycznym. Jego beneficjentami od 2009 r. są mieszkańcy Polski.

Celem artykułu jest analiza rynku turystyki społecznej od strony popytu na przykładzie uczestników projektu⁷ EST korzystających z usług lubelskiego biura podróży Watra Travel. Jako jeden z nielicznych organizatorów turystyki w Polsce, uczestniczy ono nieprzerwanie w programie EST od jego pierwszej edycji (X 2009 - IV 2010). Szczegółowej charakterystyce poddano wielkość ruchu turystycznego i kierunki wyjazdów zagranicznych seniorów. Zakres czasowy badań obejmuje lata 2009-2011.

2. Turystyka społeczna jako podmiot badań

W kręgu zainteresowań naukowców turystyka społeczna pojawiła się w połowie XX w. Jako pierwszy podjął się jej interpretacji W. Hunziker [1951]⁸. Jego zdaniem turystyka społeczna obejmuje wiele inicjatyw o charakterze prywatnym, społecznym, których zadaniem jest oferowanie wyjazdów turystycznych wybranym grupom społecznym, których nie byłoby na takie stać. Dużo uwagi temu zagadnieniu poświęcili także L. Minnaert, R. Maitland i G. Miller [2007, 2009]⁹. Według nich przez to pojęcie należy rozumieć „formę turystyki o dodatkowych wartościach moralnych, której głównym celem jest dostarczanie obopólnych korzyści na drodze wymiany handlowej klient – branża turystyczna”. W ostatnich latach problem ten w skali europejskiej został podjęty w opracowaniu S. Mc Cabe’a i innych¹⁰.

W Polsce zagadnienie turystyki społecznej jest tematem stosunkowo nowym, choć w ostatnich latach coraz częściej podejmowanym przez badaczy. Świadczą o tym najlepiej liczne opracowania i publikacje¹¹. Analiza ich treści pozwala przyto-

⁷ Beneficjentami programu EST biura Watra Travel byli nie tylko mieszkańcy województwa lubelskiego.

⁸ Hunziker W., *Social tourism: Its nature and problems*, International Tourists Alliance, Scientific Commission, 1951.

⁹ L. Minnaert, R. Maitland, G. Miller, *Social tourism and its ethical foundations*, „Tourism Culture & Communication” 2007, vol. 7, no. 1, s. 7-17; *ciż*, *Tourism and social policy – The value of social tourism*, „Annals of Tourism Research” 2009, vol. 36, no. 2, s. 316-334.

¹⁰ S. Mc Cabe, L. Minnaert, A. Diekmann, *Social Tourism in Europe. Theory and Practice*, Channel View Publications, Bristol 2011.

¹¹ Między innymi: J. Kosmaczewska, *Turystyka socjalna jako narzędzie minimalizowania negatywnych skutków sezonowości w regionach turystycznych*, *Potencjał turystyczny – zagadnienia ekonomiczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 591, Ekonomiczne Problemy Usług nr 53, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010, s. 149-158; E. Górską, *Turystyka społeczna jako forma aktywizacji rynków turystycznych na przykładzie programów turystyki społecznej w Hiszpanii*, „Acta Scientiarum Polonorum: Oeconomia” 2010, t. 9, z. 4, s. 133-142; A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010; A. Stasiak (red.), *Perspektywy i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2011.

czyć, jako syntezę, próbę definicji zaproponowaną przez B. Włodarczyka, według którego turystyka społeczna to rodzaj (forma) całkowicie lub częściowo finansowanej zewnętrznie lub organizowanej na zasadach wolontariatu aktywności, mającej na celu realizację prawa powszechnego dostępu do turystyki będącej także narzędziem do osiągania innych, ważnych z punktu widzenia jej beneficjentów celów o charakterze społecznym (patriotycznych, wychowawczych, edukacyjnych, poprawy jakości życia itp.)¹².

3. Turystyka społeczna w Polsce w ramach programu Europe Senior Tourism (EST)

W Polsce do podstawowych grup społecznych oczekujących wsparcia przy organizacji wyjazdów turystycznych zalicza się: dzieci i młodzież, rodziny w specjalnej sytuacji, osoby niepełnosprawne i ich opiekunów, osoby starsze (grupa 50+)¹³. Do tego ostatniego segmentu rynku skierowany został projekt Europe Senior Tourism, który na rynku polskim rozpoczął się w październiku 2009 r. Jego organizatorem ze strony hiszpańskiej było biuro Viajes Zoetrope, funkcjonujące pod znakiem handlowym Travel Senior. Program skierowano do osób w wieku powyżej 55 lat, zamieszkałych w krajach członkowskich Unii Europejskiej (z wyłączeniem m.in. Hiszpanii, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Finlandii). Program ma na celu aktywizację osób starszych oraz zachęcenie ich do wyjazdów wakacyjnych do Hiszpanii poza szczytem turystycznym. Od strony podaży główną intencją programu jest wydłużenie sezonu turystycznego, wspieranie zatrudnienia, poprawa stanu gospodarek regionalnych oraz rozwój obywatelstwa europejskiego. Od strony popytu zachętę stanowią konkurencyjne ceny wyjazdów związane z dotacjami strony hiszpańskiej.

Wśród polskich partnerów pierwszej i kolejnych edycji programu EST znalazło się biuro podróży Watra Travel w Lublinie.

W sezonie 2009/2010, zgodnie z założeniem programu, Polacy mieli do dyspozycji 10 tys. z 80 tys. miejsc w czterogwiazdkowych hotelach w kurortach Półwyspu Iberyjskiego oraz na popularnych wyspach Hiszpanii. W sumie z Polski wyjechały 7102 osoby¹⁴. Większość turystów (prawie 82%) wybrała Andaluzję; pozostali polecieli na Baleary.

W tym sezonie biuro Watra Travel skierowało na wypoczynek 753 seniorów, co w skali kraju stanowiło 10,6% ogółu uczestników programu. Największym zaintereso-

¹² B. Włodarczyk, *Turystyka społeczna – próba definicji zjawiska*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 23-36.

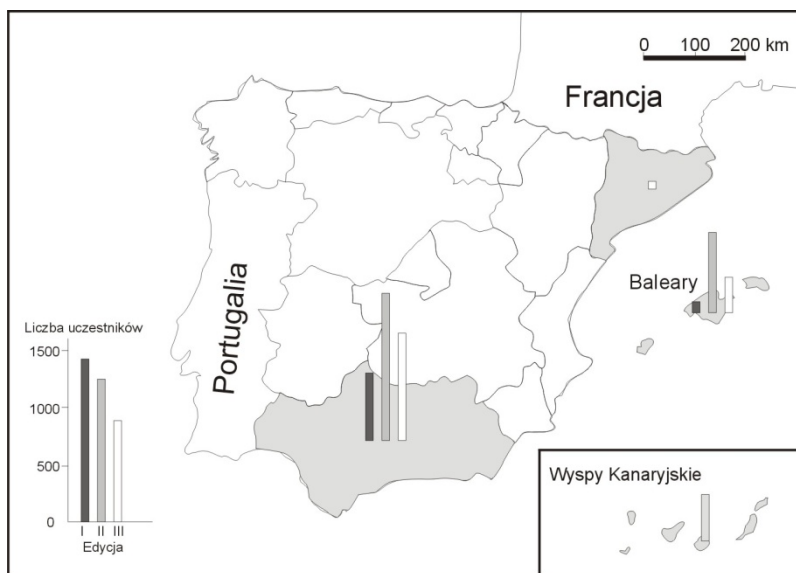
¹³ J. Kowalczyk-Anioł, *Turystyka polskich seniorów – efekty projektu Calypso*, „Warsztaty z geografii turystyki. Turystyka polska w latach 1989-2009”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 193-204.

¹⁴ J. Mokras-Grabowska, *Program „Europe Senior Tourism” – założenia, realizacja, efekty ekonomiczne*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 71-88.

Tabela 1. Liczba uczestników programu Europe Senior Tourism według destynacji turystycznej na przykładzie biura podróży Watra Travel z Lublina

Region Hiszpanii	Destynacja	I edycja		II edycja		III edycja		Razem
		2009 jesień	2010 wiosna	2010 jesień	2011 wiosna	2011 jesień	2012 wiosna	
Andaluzja	Costa del Sol	42	499	207	538	522	59	1867
	Costa de La Luz		86	209	435	308	70	1108
Baleary	Majorka		126		212		248	586
	Ibiza				274		60	334
	Minorka				205			205
Wyspy Kanaryjskie	Fuerteventura				305			305
	Lanzarote				34			34
	Teneryfa				75			75
	Canaria				20			20
Katalonia	Costa Brava					26		26
Razem		42	711	416	2098	856	437	4560

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych biura podróży Watra Travel.

Rys. 1. Kierunki wyjazdów i liczba uczestników programu Europe Senior Tourism korzystających z usług biura podróży Watra Travel z Lublina w latach 2009-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych biura podróży Watra Travel.

sowaniem tej grupy cieszył się region Andaluzji (Costa del Sol i Costa de La Luz), gdzie przebywało aż 83,3% osób korzystających z usług biura. Pozostałych 16,7% (126 osób) wybrało Baleary (tab. 1, rys. 1).

W kolejnym sezonie (2010/2011) liczba korzystających z programu w ramach usług biura znacznie wzrosła, do 2514 osób (wzrost ponadtrzykrotny).

Największym zainteresowaniem, tak jak poprzednio, cieszył się region Andaluzji, do którego udało się 55,3% ogółu (1389 osób). Na Baleary trafiło 27,5% (691) uczestników. W tej edycji do programu włączył się również region Wysp Kanaryjskich, w którym przebywało 17,2% (434) osób skierowanych przez biuro (rys. 1, tab. 1).

Według hiszpańskich szacunków w sezonie 2010/2011 z programu EST miało skorzystać 10-12 tys. Polaków¹⁵. Uczestnicy EST korzystający z usług lubelskiego biura Watra Travel w tej sytuacji stanowiliby od 20 do 25% ogółu Polaków.

W ostatniej edycji projektu 2011/2012 z tej formy wyjazdów skorzystało 1293 seniorów. Wybierali oni głównie region Andaluzji (74,2%) i Baleary (23,8%). Po raz pierwszy udali się również do Katalonii (2%) (tab. 1).

Według danych EST w miesiącach od października do grudnia 2011 r. z oferty EST w Europie skorzystało ponad 6000 osób. Byli to głównie mieszkańcy Polski, Słowacji i Republiki Czeskiej. Należy zauważyć, że uczestnicy kierowani tam przez lubelskie biuro Watra Travel stanowili ponad 14% ogółu¹⁶.

4. Podsumowanie

Turystyka społeczna w ostatnich latach jest definiowana w sposób szerszy, podając, że przez tę formę wyjazdu organizator wypoczynku stara się kreować popyt na dobra i usługi turystyczne, a uczestnikami mogą być także pracownicy prywatnych zakładów pracy, a nawet mieszkańcy innych państw. Beneficjentami turystyki społecznej stają się nie tylko osoby korzystające z usług turystycznych, ale także podmioty świadczące usługi oraz miejsca recepcji turystycznej.

Obecnie turystyka społeczna przestaje być postrzegana jedynie jako forma praktycznej realizacji powszechnego prawa do udziału w turystyce, ale coraz częściej stanowi wykorzystywane w sposób świadomy narzędzie interwencyjnego lub długofalowego wspierania rozwoju turystyki w regionach, poszerzając tym samym listę jej beneficjentów. Przykładem tego typu kooperacji jest opisany projekt. Organizatorom hiszpańskim przynosi on korzyści w postaci wydłużenia sezonu turystycznego, utrzymania zatrudnienia i rozwoju turystyki w regionie. Polskim turystom umożliwia otrzymanie dotacji i wyjazdów zagranicznych w tzw. niskim sezonie. Zyskują na tym także polscy pośrednicy.

¹⁵ J. Kowalczyk-Anioł, wyd. cyt.

¹⁶ http://www.europeseniorstourism.eu/comun/noticias/Casi_6000_seniors_han_disfrutado_del_programa_de_octubre_a_diciembre.html.

O zainteresowaniu Polaków tego typu projektami świadczą statystyki Komisji Europejskiej. W ostatnich latach należą oni do głównych beneficjentów projektu EST. Spośród destynacji przez Polaków najczęściej wybierane są Andaluzyja oraz Baleary. Kierunki te potwierdzają również analizy danych biura turystycznego Watra Travel z Lublina. Z przeprowadzonych badań wynika, że w latach 2009-2012 z jego usług skorzystało 4560 osób. W skali kraju udział ten należy ocenić stosunkowo wysoko. W poszczególnych edycjach projektu z usług lubelskiego organizatora turystyki skorzystało nawet do 20-25% (w sezonie 2010/2011) ogółu uczestników projektu EST z Polski. Pojawianie się kolejnych edycji projektu świadczy o zainteresowaniu tą formą współpracy w zakresie rozwoju turystyki, co potwierdzają również kolejne, włączające się do projektu regiony Hiszpanii (np. Wyspy Kanaryjskie i Katalonia).

O dalszych losach projektu EST i związanej z nim współpracy branży turystycznej zadecyduje jednak, już w niedalekiej przyszłości, sytuacja polityczna i gospodarcza Hiszpanii i związane z nią zasady finansowania projektu.

Literatura

- Analiza rozwoju turystyki społecznej w Polsce*, Instytut Turystyki, 2007, http://www.turystyczne-badania.pl/_var/files/139-Turystyka_spoleczna_XII_2007A%5B1%5D.pdf (29.04.2012).
- Górska E., *Turystyka społeczna jako forma aktywizacji rynków turystycznych na przykładzie programów turystyki społecznej w Hiszpanii*, „Acta Scientiarum Polonorum: Oeconomia” 2010, t. 9, z. 4, s. 133-142.
- Hunziker W., *Social tourism: Its nature and problems*, International Tourists Alliance, Scientific Commission, 1951.
- Kosmaczewska J., *Turystyka socjalna jako narzędzie minimalizowania negatywnych skutków sezonowości w regionach turystycznych, Potencjał turystyczny – zagadnienia ekonomiczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 591, Ekonomiczne Problemy Usług nr 53, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010, s. 149-158.
- Kowalczyk-Anioł J., *Turystyka polskich seniorów – efekty projektu Calypso*, „Warsztaty z geografii turystyki. Turystyka polska w latach 1989-2009”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 193-204.
- Kurek W., *Historia turystyki na świecie*, [w:] W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 53-56.
- Mc Cabe S., Minnaert L., Diekmann A., *Social Tourism in Europe. Theory and Practice*, Channel View Publications, Bristol 2011.
- Minnaert L., Maitland R., Miller G., *Social tourism and its ethical foundations*, „Tourism Culture & Communication” 2007, vol. 7, no. 1, s. 7-17.
- Minnaert L., Maitland R., Miller G., *Tourism and social policy – The value of social tourism*, „Annals of Tourism Research” 2009, vol. 36, no. 2, s. 316-334.
- Mokras-Grabowska J., *Program „Europe Senior Tourism” – założenia, realizacja, efekty ekonomiczne*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 71-88.
- Sharpley R., *Tourism, Tourists and Society*, Elm Publications, Huntingdon 1999.
- Stasiak A. (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010.

- Stasiak A. (red.), *Perspektywy i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2011.
- Śledzińska J., *Projekt Calypso – powstanie, stan obecny, perspektywy rozwoju*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 57-70.
- Włodarczyk B., *Turystyka społeczna – próba definicji zjawiska*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, Wydawnictwo WSTH, Łódź 2010, s. 23-36.

Źródła internetowe

- http://pl.wikisource.org/wiki/Powszechna_Deklaracja_Praw_Cz%C5%82owieka_%281948%29 (29.04.2012).
- <http://www.bits-int.org/en/index.php?menu=1> (29.04.2012).
- http://www.europesenior tourism.eu/comun/noticias/Casi_6000_seniors_han_disfutado_del_programa_de_octubre_a_diciembre.html (30.04.2012).

ANALYSIS OF SOCIAL TOURISM MARKET IN POLAND ON THE EXAMPLE OF EUROPE SENIOR TOURISM PROGRAMME CARRIED OUT IN LUBLIN TRAVEL AGENCY

Summary: Social tourism integrates activities based on a system of public subsidies, targeted at excluded groups. In recent years, it has been defined in a broader way as a form of tourism by which a holiday organizer tries to create demand for goods and tourism services, and the participants are employees of private companies, and even residents of other states. Such opportunities can include Europe Senior Tourism programme, which since autumn 2009 has been also addressed to Polish population. The work detailed characterization was the size of senior tourism and foreign travel directions using the services of Watra Travel agency of Lublin.

Keywords: social tourism, Poland, Europe Senior Tourism, Spain.